VINODOLSKI ZBORNIK

Broj **14.** • godina **2012.**

Izdavanje Vinodolskog zbornika novčano podupiru:

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

GRAD CRIKVENICA

GRAD NOVI VINODOLSKI

OPĆINA VINODOLSKA

ISSN 0351-5516
UDK 908(497.5 Vinodol)

V I N O D O L S K I
ZBORNIK

Gospodarstvo, turizam,
povijesna i kulturna baština, ekologija
i promicanje ljudskog stvaralaštva

broj 14

Centar za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić* Crikvenica
Crikvenica, Novi Vinodolski, Bribir
2012.

UREDNIČKI ODBOR
dr. sc. Stanko Antić, Zlatica Balas, Dragan Barac,
Ivan Barbarić (predsjednik), dr. sc. Branko Blažević, Ksenija Car Ilić,
Ivica Crnić, Franjo Deranja, Đurđica Ivančić-Dusper, Damir Gašparović,
Marija Gračaković, Gordana Jelenović, Ivica Jerčinović, Stanko Jurdana,
Željka Jurčić-Kleković, Slavko Matejčić, Branka Plišić, Senko Smoljan,
Tami Sokolić, Marin Škrgatić, Sanja Škrgatić,
Stipe Tonković, dr. sc. Vladimir Uremović, Bojan Zoričić

UREDNIČKI KOLEGIJ
dr. sc. Stanko Antić, Ivan Barbarić, Slavko Matejčić,
Sanja Škrgatić, Bojan Zoričić

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA
Sanja Škrgatić

ZAMJENICI GLAVNE UREDNICE
Slavko Matejčić, Bojan Zoričić

UVODNA RIJEČ GLAVNE UREDNICE

Ovaj broj Vinodolskog zbornika izlazi u godini velike obljetnice vinodolskog kraja, 600. obljetnice prvog pisanog spomena Crikvenice u ispravi izdanoj 1412. godine. Gledano u hrvatskim okvirima, pa čak i u europskim, značajna je to obljetnica. Spomenimo tako da se Zagreb (Gradec) prvi put spominje 1094. godine, znači 318 godina prije Crikvenice. Ime Moskve zapisano je prvi put 1147. ili 265 godina prije Crikvenice, a München se spominje u jednom dokumentu iz 1158., a to je 254 godine prije nego je prvi put zabilježeno ime Crikvenice. Svjedoči to o dugotrajnom kontinuiranom življenju ovog naselja, čija nam je srednjovjekovna povijest još uvijek nepoznata, ali su novija arheološka istraživanja počela osvjetljavati njegovu antičku povijest.

Jubilarni crikvenički datum povezuje se s fundacijskom ispravom crikveničkog pavlinskog samostana, koja je do nas doprla u obliku latinskog prijepisa, a Vinodolski zbornik je prvi objavio hrvatski prijevod ovog dokumenta u 9. broju 2004. godine.

Još je značajnija činjenica da je samostanska zgrada koja se spominje u toj ispravi sačuvana do današnjih dana, premda moramo priznati da se to dogodilo više slučajno nego namjerno. Malo je sličnih primjera diljem Vinodola. Mnoge su historijske građevine srušene ili prepuštene propadanju, jer se stoljećima nisu činile ni probitačnima ni zanimljivima. Samo su rijetke preživjele do današnjeg dana, poput tek jedne kule nekad moćnog bribirskog grada ili tek dijela novljanskog kaštela. Pomislili bismo da se u današnje vrijeme promijenio odnos, ako ni radi čega onda radi turizma koji se posljednjih godina vrlo rado koristi povijesnim temama i tradicijom upakiranom u različite kulturno-turističke proizvode. A je li se bilo što promijenilo?

Jednako kao naši preci i mi gledamo kako nam pred očima nestaju zgrade stare stotinjak i više godina, građene u vrijeme početaka turističke izgradnje. Brišu se prepoznatljive vizure koje su davale jedinstvenu draž turističkim mjestima. Nestaje prepoznatljivost i ambijentalna autentičnost, što je, moramo svi priznati, prvorazredni adut u turizmu. I danas se ruši u ime napretka, a nikome ni ne pada na pamet sačuvati nasljeđene vrijednosti i pritom prilagoditi postojećem suvremeni život zajednice. Listajući požutjele fotoalbume

s udivljenjem uzdišemo nad fotografijama šetnica, perivoja, restorana i hotela iz vremena turističkog procvata naših malih primorskih mjesta. Mnogo je toga izgubljeno u naletima ishitrene modernizacije, pa se ponekad pitamo jesu li neki drugi narodi toliko pametniji od nas kad su uspjeli sačuvati svoje povijesne građevine, svoju seosku arhitekturu, obilježja tradicionalnog života zajednice? Nisu to učinili čak ni iz turističkih razloga, nego da bi sačuvali svoj povijesni i kulturni identitet, jer su svjesni da bi u protivnom kao narod izgubili svoj identitet, a time snagu, značaj i ponos. Naša je kolektivna svijest, međutim, stoljećima zaokupljena preživljavanjem s nejasno definiranim idejama o kulturnom i povijesnom identitetu, pa nam često nije jasno smijemo li se ponositi nacionalnim vrijednostima ili je to zločin. Zato i danas bez prosvjeda puštamo da se zatiru naslijeđene vrijednosti i zbunjeno gledamo kako nam pred očima nestaje tradicija koju smo voljeli. Služba zaštite spomenika nemoćno sliježe ramenima i skida spomeničke registracije s jedne po jedne građevine, a lokalne zajednice popuštaju pred apetitima građevinara. I tako, na kraju ostaju požutjeli fotoalbumi kao krhki čuvari identiteta.

U svemu tome Vinodolski zbornik ima, možda ne presudnu, ali svakako važnu ulogu jednog od čuvara kolektivnog sjećanja, koja je sadržana u poticanju istraživanja, prezentacije i zaštite baštine prethodnih generacija Vinodolaca, stanovnika ovog našeg dijela Hrvatskog primorja. Zbornik sa svojim suradnicima već godinama nastoji činiti pomake na tom planu. Sličicu po sličicu osvjetljavamo kompleksni društveni i povijesni mozaik vinodolskog kraja, što smo i simbolično prikazali oblikovanjem naslovnice s djelomično zazidanim starim prozorom kroz koji se iz broja u broj vidi sve veći dio neba, sve širi obzor. I ovom prilikom upućujemo poziv dosadašnjim i svim potencijalnim suradnicima koji nam se žele pridružiti i koji svojim radovima mogu pridonjeti osvjetljavanju povijesne priče o Vinodolu.

Studeni 2012.

Sanja Škrgatić,
glavna i odgovorna urednica Zbornika